

Miroljub Tomić*

Vrednovanje rada sudija i predsednika sudova u Republici Srbiji

Sadržaj

1. Uvod
2. Pravni osnov za donošenje Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova
3. Pravilnik o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova
 - 3.1. Period vrednovanja rada sudija i predsednika sudova
 - 3.2. Organi za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova
 - 3.3. Kriterijumi i merila za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova
 - 3.4. Utvrđivanje ocene rada
 - 3.5. Pravni lekovi u postupku vrednovanja rada sudija i predsednika sudova
4. Zaključak

1. Uvod

Republika Srbija je u procesu pridruživanja Evropskoj uniji 18. jula 2016. godine otvorila pregovaračka *poglavlja 23 i 24*, koja se tiču pravosuđa, ljudskih prava, sloboda i bezbednosti. U narednom periodu, Republici Srbiji predstoji usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa pravom Evropske unije, a od napretka u navedenim oblastima i poglavljima zavisiće i napredak u pregovorima o drugim poglavljima. Još preciznije, bez ispunjavanja onoga što je zacrtano u poglavljima 23 i 24 neće biti moguće ni završiti pregovarački proces sa Evropskom unijom.

Akcioni plan za *poglavlje 23* usvojen je 27. aprila 2016. godine na Vladi Republike Srbije, i u skladu sa preuzetim obavezama Republika Srbija mora da uspostavi pravičan i transparentan sistem napredovanja sudija, uključujući periodično vrednovanje rada sudija. Pored toga, obaveza je da se ustanovi sistem za nadzor i evaluaciju primene ovih standarda u praksi. Kao osnovni indikator realizacije ove preporuke iz Izveštaja o skriningu¹ jeste vrednovanje rada sudija i sudijskih pomoćnika koje se redovno sprovodi, zasnovano na stručnosti i rezultatima rada, što u celini treba da dovede do kvalitetnijeg i efikasnijeg pravosuđa.

* Autor je sudija Apelacionog suda u Kragujevcu i izborni član Visokog saveta sudstva Republike Srbije iz reda sudija apelacionih sudova.

¹ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/140729-screening-report-chapter-23-serbia.pdf.

Imajući u vidu da je Visoki savet sudstva išao u susret obavezama iz poglavlja 23, i to prvo kroz sprovođenje Akcionog plana za primenu Nacionalne strategije reforme pravosuđa za period 2013-2018, Visoki savet sudstva je na sednici održanoj 22. jula 2014. godine doneo Pravilnik o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova². Pored toga, Visoki savet sudstva je na sednici održanoj 29. marta 2016. godine doneo Pravilnik o kriterijumima, merilima i postupku za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika³.

Visoki savet sudstva je trenutno u postupku usaglašavanja konačnog teksta Pravilnika o kriterijumima i merilima za izbor sudija i predsednika sudova, kako za izbor sudije koji se prvi put bira na sudijsku funkciju, tako i za izbor sudije u drugi ili viši sud. Ovaj Pravilnik trebao bi svojim donošenjem da otkloni nedostatke postojećeg izbora sudija, koji prema mišljenju većeg dela stručne javnosti, nosi pojačanu dozu diskrecioznosti i da izbor sudija i predsednika sudova objektivizuje u što je moguće većoj meri.

Donošenjem Pravilnika o kriterijumima i merila za izbor sudija i predsednika sudova, zaokružiće se neophodan pravni okvir za uspostavljanje merit-based sistema, odnosno ispuniće se preporuka iz Izveštaja o skriningu⁴ za uspostavljanje pravičnog i transparentnog sistema odabira, predlaganja i izbora sudija i predsednika sudova, kao i napredovanja sudija, zasnovano na rezultatima rada, kroz transparentan sistem vrednovanja rada sudija, predsednika sudova i sudijskih pomoćnika.

2. Pravni osnov za donošenje Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova

Osnov za donošenje Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova sadržan je u Glavi V Zakona o sudijama⁵ - *Vrednovanje rada sudija*.

Zakon o sudijama propisuje koji su organi nadležni za vrednovanje rada⁶, period za koji se vrši vrednovanje rada⁷ i ocene koje se odnose na vrednovanje sudija odnosno na vrednovanje predsednika suda⁸. Pored toga, Zakonom o sudijama je propisano da kriterijume, merila i postupak za vrednovanje rada sudija, odnosno predsednika sudova utvrđuje Visoki savet sudstva⁹, tako što isti moraju biti javno objavljeni, objektivni i jedinstveni, da se primenjuju u jedinstvenom postupku u kome je obezbeđeno učešće sudije, odnosno predsednika suda čiji se rad vrednuje.

Član 32. Zakona o sudijama predviđa da rad svih sudija i predsednika sudova podleže redovnom vrednovanju, kao da vrednovanje obuhvata sve aspekte sudijskog posla, odnosno poslova predsednika suda i predstavlja osnovu za izbor, obaveznu obuku sudija i razrešenje. Ovakvim

² Sl. gl. RS 81/14, 142/14, 41/15 i 7/16.

³ Sl. gl. RS 32/16.

⁴ Bilj. 1.

⁵ Sl. gl. RS 116/08, 58/09, 104/09, 101/10, 8/12, 121/12, 124/12, 101/13, 111/14, 117/14, 40/15, 63/15 i 106/15.

⁶ Ibid, čl. 33.

⁷ Ibid, čl. 35.

⁸ Ibid, čl. 36.

⁹ Ibid, čl. 32 st. 4.

zakonskim rešenjem jasno je da je zakonodavac stao na stanovište da vrednovanje rada predstavlja stožer odgovornosti u radu, kao i da od rezultata rada sudija i predsednika sudova, procenjenim u postupku vrednovanja, zavisi više relevantnih momenata u karijeri svakog sudije.

Pored toga, Zakon o Visokom savetu sudstva¹⁰ u članu 15 propisuje kao stalno radno telo Komisiju za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova, čiji se sastav i način rada uređuje aktom Saveta, što je i precizirano Pravilnikom. Sve navedene odredbe predstavljaju pravni osnov za izradu Pravilnika, kojih se odredaba prvo pridržavala radna grupa prilikom izrade predloga Pravilnika, a zatim i Visoki savet sudstva u donošenju konačnog teksta Pravilnika.

Pored odredaba zakona, prilikom izrade Pravilnika, Visoki savet sudstva dobio je podršku TAIEX-a i Evropske komisije i Misije OEBS u Republici Srbiji, a pored toga sve vreme je imao u vidu reformske aktivnosti koje je potrebno preduzimati u cilju stvaranja odgovornog i profesionalnog sudstva. Pravilnik je usaglašen sa evropskim demokratskim standardima, posebno sa Mišljenjem broj 17 Konsultativnog veća evropskih sudija o vrednovanju rada sudija¹¹, kvalitetu pravde i poštovanju nezavisnosti pravosuđa, ekspertskim mišljenjem međunarodnih partnera, sa preporukama Evropske komisije i OEBS-a, sugestijama i mišljenjem domaće stručne javnosti i sudija.

Od kada je Pravilnik u primeni, Visoki savet sudstva obrazovao je Komisiju Visokog saveta sudstva za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova, kao stalno radno telo Saveta¹², u sastavu od tri izborna člana Saveta iz reda sudija i komisije u neposredno višim sudovima za vrednovanje rada sudija nižeg stepena.

3. Pravilnik o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova

Kao što je navedeno u uvodu članka, Pravilnik je donet na sednici Visokog saveta sudstva 22. jula 2014. godine, a u primeni je od 01. jula 2015. godine. Do donošenja Pravilnika, u primeni su bila Merila za ocenu minimuma uspešnosti vršenja sudijske dužnosti iz 2005. godine¹³ koja je utvrdila Opšta sednica Vrhovnog suda Srbije 01. septembra 2005. godine.

Cilj Pravilnika je da se propišu kriterijumi i merila za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova koji su precizni, merljivi i objektivni. Postupak vrednovanja je propisan tako da omogući učešće sudija i predsednika sudova tokom celog postupka vrednovanja. Istovremeno, cilj je bio da se stvori osnova za napredovanje sudija u karijeri, na osnovu rezultata rada. Pravilnikom se utvrđuju svrha, kriterijumi i merila za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova, postupak za vrednovanje, sastav i način organa za vrednovanje¹⁴. Pravilnik sadrži javno objavljene, objektivne, jedinstvene kriterijume i merila za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova. Prilikom izrade Pravilnika, pošlo se od toga da vrednovanje rada nosilaca sudijske funkcije ne

¹⁰ Sl. gl. RS 116/2008, 101/2010, 88/2011 i 106/2015.

¹¹ Konsultativno veće evropskih sudija (CCJE), 24. 10. 2014, http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/ccje/textes/Aviz_en.asp.

¹² Zaključci sa Desete redovne sednice Visokog saveta sudstva, 05. 04. 2016, <http://vss.sud.rs/sites/default/files/attachments/Zakljucci%20sa%20sednice%20VSSa%20od%2005.04.2016.pdf>.

¹³ Sl. gl. RS 80/05.

¹⁴ Čl. 1 Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova (bilj. 2).

treba da ima za cilj kažnjavanje sudije, niti omalovažavanje rada sudija i predsednika sudova, već upravo suprotno, da se ukaže na nedostatke u radu i preduzmu mere u cilju otklanjanja uočenih nedostataka i problema.

U skladu sa takvom polaznom osnovom, Visoki savet sudstva definisao je svrhu vrednovanja rada sudija i predsednika sudova kroz sledeće aspekte:

- poboljšanje efikasnosti sudskog sistema;
- očuvanje i unapređenje stručnosti, osposobljenosti i odgovornosti sudija i predsednika sudova;
- podsticanje sudija i predsednika sudova u ostvarivanju najboljih rezultata rada;
- održavanje, jačanje poverenja javnosti u rad sudija i sudova i
- napredovanje u karijeri¹⁵.

Svaki od navedenih aspekata treba da dovedu do efikasnog, odgovornog i visoko profesionalnog sudskog sistema, kome teži svako demokratsko društvo.

3.1. Period vrednovanja rada sudija i predsednika sudova

U skladu sa Zakonom o sudijama, rad svih sudija i predsednika sudova podleže redovnom vrednovanju¹⁶. Izuzetno, na osnovu odluke Visokog saveta sudstva, sudija odnosno predsednik suda može biti i vanredno vrednovan¹⁷. Ovde ukazujem na odstupanje u Pravilniku u odnosu na Zakon o sudijama i navedenu odredbu člana 32 stav 1 Zakona o sudijama. Naime, Pravilnikom nije predviđeno vrednovanje rada sudija Vrhovnog kasacionog suda odnosno predsednika Vrhovnog kasacionog suda. Ovakvo odstupanje smatra se opravdanim, jer se radi o sudijama suda najvišeg ranga u Republici Srbiji. Pored toga, opravdano se postavlja pitanja koji organ bi vrednovao rad sudija i predsednika Vrhovnog kasacionog suda? S tim u vezi, nalazimo da bi bilo potrebno da i zakon jasno precizira ovu situaciju, jer iz formulacije člana 32 stav 1 jasno proizilazi da se vrednuje rad svih sudija. Iako je pohvalno rešenje iz Pravilnika, ne treba gubiti iz vida da se radi o podzakonskom aktu manje pravne snage i da je potrebno dobra idejna rešenja zakonom propisati. Zakon o sudijama takođe pravi razliku kada je reč o vrednovanju rada sudije koji je prvi put izabran na sudijsku funkciju i sudije koji se nalazi na stalnoj sudijskoj funkciji.

Kada je reč o vrednovanju rada sudije koji je prvi put izabran na sudijsku funkciju, u skladu sa odredbama Zakona o sudijama njihov rad vrednuje se jednom godišnje¹⁸, dakle svake godine za period od tri godine koliko prvi mandat traje. Kako bi se postupak vrednovanja blagovremeno sproveo za sudije koje su prvi put izabrane na sudijsku funkciju, Pravilnikom je predviđen da se rad sudije, za treću godinu rada, vrednuje 60 dana pre isteka njegovog trogodišnjeg mandata. U

¹⁵ Ibid, čl. 2.

¹⁶ Čl. 32 st. 1 Zakona o sudijama (bilj. 5).

¹⁷ Čl. 3 Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova (bilj. 2).

¹⁸ Čl. 35 st. 1 Zakona o sudijama (bilj. 5).

skladu sa odredbama Zakona o sudijama, u postupku i iz razloga koji su propisani Pravilnikom, rad sudije može biti vanredno vrednovan¹⁹.

Posledica vrednovanja rada sudije koji je prvi put izabran na sudijsku funkciju od ključnog je značaja za sudiju čiji se rad vrednuje. Naime, sudija koji je tokom trogodišnjeg mandata ocenjen sa „izuzetno uspešno obavlja sudijsku funkciju“ obavezno se bira na stalnu sudijsku funkciju. Suprotno tome, sudija koji je tokom trogodišnjeg mandata ocenjen sa „ne zadovoljava“ ne može biti biran na stalnu sudijsku funkciju.

Rad sudije na stalnoj sudijskoj funkciji vrednuje se jednom u tri godine²⁰. Takođe, kao i kod sudija koji su prvi put izabrani na sudijsku funkciju, u postupku i iz razloga koji su propisani Pravilnikom, rad sudije može biti vanredno vrednovan²¹.

Takođe, rad predsednika suda se vrednuje jednom u tri godine²². U skladu sa odredbama Zakona o sudijama, predsednik suda bira se na pet godina i ne može biti ponovo izabran. Ovo je novina u Zakonu o sudijama iz 2013. godine. Naime, do izmena Zakona o sudijama iz 2013. godine²³, predsednik suda birao se na četiri godine i mogao je biti ponovo izabran. Ovde se opravdano postavlja pitanje svrhe vrednovanja rada predsednika suda. Naime, ukoliko sudija – predsednik suda, ne može biti ponovo izabran na funkciju predsednika suda, onda se obesmišljava i vrednovanje njegovog rada kao predsednika suda. Sa druge strane, postoje mehanizmi disciplinske odgovornosti i uočeni nedostaci u radu mogu biti sankcionisani na ovaj način. Neuspešno obavljanje poslova predsednika suda utvrđeno u postupku vrednovanja njegovog rada je samo jedan od načina na koji može prestati funkcija predsednika suda.

Kako smo na više mesta pomenuli vandredno vrednovanje rada, ističemo da su propisani razlozi za vrednovanje rada sudije odnosno predsednika suda, i to zbog izbora u viši sud, na predlog predsednika suda, odnosno predsednika višeg suda, kao i na opravdani zahtev sudije odnosno predsednika suda ili zbog drugih vanrednih razloga²⁴.

3.2. Organi za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova

Već smo naznačili u članku da Zakonom o Visokom savetu sudstva²⁵ propisano obrazovanje Komisije za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova kao stalno radno telo Saveta. Komisija Visokog saveta sudstva donosi odluku o otpočinjanju postupka vrednovanja rada sudija i predsednika sudova, određuje datum kada komisije otpočinju i završavaju postupak vrednovanja, sedište suda u kome komisija treba da vrši vrednovanje i imenuje sekretara komisije. Veoma je važna uloga ove Komisije u koordiniranju rada komisija za vrednovanje, održavanju redovnih sastanaka sa komisijama za vrednovanje i davanju smernica za njihov rad.

¹⁹ Ibid, čl. 35 st. 2 i čl. 44 Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova (bilj. 2).

²⁰ Čl. 35 st. 1 Zakona o sudijama (bilj. 5).

²¹ Ibid, čl. 35 st. 2 i čl. 44. Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova (bilj. 2).

²² Ibid, čl. 35 st. 1.

²³ Ibid, čl. 72 st. 1.

²⁴ Čl. 44 Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova (bilj. 2).

²⁵ Čl. 15 st. 1 Zakona o Visokom savetu sudstva (bilj. 10).

Član 33 Zakona o sudijama propisuje da komisije Visokog saveta sudstva vrednuju rad sudija i predsednika sudova. Komisije su sastavljene od tri člana, u kojima sudije sudova višeg stepena vrednuju rad sudija i predsednika sudova nižeg stepena. O prigovorima na ocenu odlučuje Komisija od tri člana koju imenuje Visoki savet sudstva iz reda sudija Vrhovnog kasacionog suda.

Imajući u vidu navedene zakonske odredbe, Pravilnikom je propisan sastav i način rada komisija za vrednovanje, i to:

- Komisija Visokog saveta sudstva, kao stalno radno telo Saveta²⁶, koju čine tri člana Saveta iz reda izbornih članova – sudije;
- Komisija za sprovođenje postupka vrednovanja i utvrđivanje ocene rada²⁷, koju čine sudije na stalnoj sudijskoj funkciji, iz reda sudija višeg stepena u odnosu na sud u kome funkciju vrše sudija i predsednik suda čiji se rad vrednuje;
- Komisija za odlučivanje o prigovoru sudije i predsednika suda na postupak vrednovanja i ocenu rada²⁸, u čiji sastav ulaze tri sudije Vrhovnog kasacionog suda.

Iz navedenog, jasno je da Visoki savet sudstva imenuje članove komisija za vrednovanje i članove Komisije za odlučivanje o prigovoru sudija i predsednika sudova na postupak vrednovanja i ocenu rada. Navedeno rešenje ističe značaj uloge sudija i njihovog učestvovanja u organima za vrednovanje. Članovi svih organa za vrednovanje su isključivo sudije. Članovi komisija i Komisije za odlučivanje o prigovoru sudija i predsednika sudova na postupak vrednovanja i ocenu rada se imenuju na period od sedam godina, kako bi se obezbedilo da učestvuju u dva ciklusa ocenjivanja. Trajanje mandata članova Komisije za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova vezan je za njihovo trajanje mandata člana Visokog saveta sudstva. Članom 12 Pravilnika propisano je da organi za vrednovanje imaju sekretara, čime se omogućava administrativno-tehnička podrška radu komisija.

3.3. Kriterijumi i merila za vrednovanje rada sudija

Kriterijumi za vrednovanje rada sudija²⁹ su:

- kvalitet (sposobnost i znanje sudije u primeni materijalnog i procesnog prava) i
- kvantitet (efikasnost u rešavanju predmeta).

Merila za kvalitet rada³⁰ se razlikuju za sudije koje postupaju u prvostepenom postupku i sudije koje postupaju u drugostepenom postupku.

Merilo za kvalitet rada sudije koji postupaju u prvom stepenu je:

- Procenat ukinutih odluka (u odnosu na ukupan broj donetih odluka u posmatranom periodu) i

²⁶ Čl. 8 Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova (bilj. 2).

²⁷ Ibid, čl. 9.

²⁸ Ibid, čl. 10.

²⁹ Ibid, čl. 14.

³⁰ Ibid, čl. 15 i 16.

- Vreme izrade odluka.

Za sudije koje postupaju u drugom stepenu, merilo za kvalitet rada je:

- Vreme izrade odluka.

Prilikom propisivanja odgovarajućih procenata za ukinute odluke i za vreme izrade odluka, Visoki savet sudstva je imao u vidu Godišnji izveštaj o radu sudova i sudija za 2013. godinu³¹, koji je izradio Vrhovni kasacioni sud. Naime, sagledan je ukupan broj predmeta u radu u Republici Srbiji u prethodnoj godini u svim sudovima, zatim odvojeno u sudovima opšte i posebne nadležnosti i na nivou svakog suda, kao i broj ukinutih odluka po svim nivoima. Propisana merila su jasna, precizna, merljiva, objektivna i primenljiva u praksi.

Kada je reč o kvantitetu³², rad sudije se vrednuje na osnovu broja predmeta koji sudija završi u toku meseca u odnosu na broj koji bi trebalo da završi – mesečnu normu. Za sudije koje nemaju dovoljan broj predmeta u radu merilo za vrednovanje kvantiteta je broj ukupno rešenih predmeta u odnosu na ukupan broj predmeta u radu.

Član 17 Pravilnika definiše kvantitet (učinak) rada sudija kao broj predmeta koji sudija treba da završi u toku meseca u odnosu na broj koji bi trebalo da završi – mesečna norma. Kada je reč o kvantitetu, Visoki savet sudstva smatra da je broj završenih predmeta jednog sudije u odnosu na očekivani broj koji je potrebno završiti u jednom mesecu (mesečna norma) uobičajena praksa u svim evropskim zemljama. S obzirom da sudija ne donosi samo meritorne odluke, ovim članom je precizirano da se mesečna norma odnosi na meritorno rešene predmeta, a predmeti rešeni na drugi način, računaju se tri takva predmeta kao jedan meritorno rešen.

Takođe, ukoliko sudija nema dovoljan broj predmeta u radu, komisija ceni broj ukupno rešenih predmeta u odnosu na ukupan broj predmeta u radu. Propisan je i način vrednovanja sudije koji postupa u predmetima različite vrste³³. Član 18 propisuje mesečnu norme za sve vrste sudova. Nakon sprovedene analize Godišnjeg izveštaja o radu sudova za 2013. godinu o prosečnom broju završenih predmeta po sudiji u svim materijama, uzimajući u obzir primedbe koje su na mesečnu normu dale same sudije i uvažavajući njihov predlog koji je to optimalan broj koji jedan sudija može da završi na mesečnom nivou po svim materijama, te je Pravilnikom objektivno određena mesečna norma.

Za predsednika suda kao jedini kriterijum propisan je rezultat rada sudske uprave, a kao merilo propisan je broj nepravilnosti u radu sudske uprave. Propisani kriterijum je objektivni i zasnovan je na članu 52 Zakona o uređenju sudova koji propisuje da predsednik suda predstavlja sud, rukovodi sudskom upravom i odgovoran je za pravilan i blagovremen rad suda. Član 19 Pravilnika propisuje umanjene norme predsedniku suda i zameniku predsednika suda, za 30% odnosno 70% u zavisnosti od broja sudija u sudu. U sudovima preko 30 sudija, predsednici sudova nisu vezani normom. Predsedniku sudskog odeljenja, rukovodiocima sudske prakse, predsedniku veća u drugostepenom postupku i nadzornom sudiji za obuku sudijskih pomoćnika i pripravnika u sudu norma se umanjuje za 20%, ali samo po jednom osnovu. Umanjenje norme je neophodno s obzirom da sudije pored svoje osnovne funkcije – sudijske, obavljaju i dodatni

³¹ Vrhovni kasacioni sud, Analiza rada sudova opšte i posebne nadležnosti za 2013. godinu, mart 2014, http://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/godisnji_izvestaj_o_radu_2013_0_0.pdf.

³² Ibid, čl. 17.

³³ Ibid, čl. 18.

posao, koji je značajan za funkcionisanje suda. Stoga, treba imati u vidu da se predsedniku suda, ukoliko pored funkcije predsednika vrši i sudijsku funkciju u sudu, vrednuje i rad kao sudije i kao predsednika suda.

3.4. Ocena vrednovanja rada sudija i predsednika sudova

Zakon o sudijama propisuje da se vrednovanje rada sudija i predsednika sudova izražava ocenom³⁴. U tom smislu, ocene za vrednovanje sudija su: „izuzetno uspešno obavlja sudijsku funkciju“, „uspešno obavlja sudijsku funkciju“ i „ne zadovoljava“. Isti je sistem ocenjivanja i kada je reč o predsednicima sudova: „izuzetno uspešno obavlja funkciju predsednika suda“, „uspešno obavlja funkciju predsednika suda“ i „ne zadovoljava“.

Pravilnikom je propisan način vrednovanja kriterijuma kvaliteta i kvantiteta rada sudija određivanjem pojedinačne ocene za svako merilo, zatim određivanje pojedinačne ocene za svaki kriterijum i na kraju određivanje ocene za rad sudije.

Sudija kome su za oba kriterijuma utvrđene pojedinačne ocene „izuzetno uspešno“ ili za jedan kriterijum ocena „izuzetno uspešno“, a za drugi „uspešno“, vrednuje ocenom „izuzetno uspešno obavlja sudijsku funkciju“. Rad sudije kome je za oba kriterijuma utvrđena pojedinačna ocena „uspešno“ vrednuje se ocenom „uspešno obavlja sudijsku funkciju“. Rad sudije kome je za jedan kriterijum utvrđena pojedinačna ocena „ne zadovoljava“ vrednuje se ocenom „ne zadovoljava“. U slučaju da je rad sudije ocenjen sa „ne zadovoljava“, sudija se upućuje na obaveznu obuku na osnovu odluke Visokog saveta sudstva, a nakon sprovedene obavezne obuke sudija podleže vanrednom vrednovanju.

Komisija za vrednovanje je u obavezi da, pre donošenja ocene, obavi razgovor sa sudijom odnosno predsednikom suda čiji se rad vrednuje.

3.5. Pravni lekovi u postupku vrednovanja rada sudija i predsednika sudova

Komisija za vrednovanje je dužna da izradi pisani otporak odluke o oceni rada sudije koji se prvi put bira u roku od 30 dana od dana okončanja postupka vrednovanja³⁵, a za sudiju na stalnoj sudijskoj funkciji i predsednika suda u roku od 60 dana³⁶, protiv koje sudija odnosno predsednik suda mogu izjaviti prigovor Komisiji za prigovor u roku od 15 dana od dana dostavljanja odluke o oceni³⁷.

Članom 42 stav 1 Pravilnika predviđen je postupak sudske zaštite, odnosno propisano je da sudija protiv odluke Komisije Visokog saveta sudstva za odlučivanje o prigovorima na postupak vrednovanja i ocenu rada ima pravo da pokrene upravni spor. Navedeno rešenje je zasnovano na članu 33 Zakona o sudijama. Od posebne je važnosti da Komisija Visokog saveta sudstva za odlučivanje o prigovorima odlučuje ne samo o prigovorima na ocenu rada, već i o prigovorima na celokupan postupak vrednovanja.

³⁴ Čl. 36 Zakona o sudijama (bilj. 5).

³⁵ Čl. 38 Pravilnika o kriterijumima, merilima, postupku i organima za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova (bilj. 2).

³⁶ Ibid, čl. 39.

³⁷ Ibid, čl. 40.

Autor je mišljenja da su rokovi određeni za postupanje komisija za vrednovanje i Komisije Visokog saveta sudstva za odlučivanje o prigovorima na postupak vrednovanja i ocenu rada primereni i primenljivi u praksi. Naime, navedeni organi za vrednovanje imaju sekretara i administrativno-tehničku podršku suda u čijem sedištu vrše vrednovanje, čime se dodatno podržava njihov rad i stvaraju uslovi za njihovo efikasno i blagovremeno postupanje.

4. Zaključak

U Republici Srbiji primenjuje se model vrednovanja rada sudija i predsednika sudova kroz sistem ocenjivanja. Izuzetan je značaj uvođenja sistema vrednovanja rada sudija i predsednika sudova, jer je pre svega uspostavljen radi jačanja nezavisnosti sudstva, poboljšanja kvaliteta i efikasnosti rada sudija i jačanja poverenja javnosti u rad sudija i sudova u okviru sveobuhvatne reforme pravosudnog sistema.

Odredbe o postupku vrednovanja obezbeđuju učešće sudije tokom celog postupka vrednovanja. Pravilnikom je predviđeno da sudija odnosno predsednik suda ima pravo da izvrši uvid u materijal za vrednovanje i da stavi primedbe, kao i obavezu komisija da pre ocenjivanja obave razgovor sa sudijom, odnosno predsednikom suda. Pored toga, Komisija Visokog saveta sudstva za odlučivanje o prigovorima na postupak vrednovanja rada sudija i predsednika suda obavlja razgovor sa sudijom odnosno predsednikom suda, koji je podneo prigovor.

Značajno je i što se u zapisnik unose aktivnosti sudije van suđenja kao što je učestvovanje sudije u nastavnim i naučnim delatnostima, objavljivanje stručnih radova i referata i dr. (član 36 stav 2 Pravilnika).

Postupak vrednovanja rada sudija i predsednika sudova nije direktno povezan sa disciplinskim postupkom niti disciplinskim merama protiv sudija, već je svrha predloženih rešenja napredovanje sudija, njihovo usavršavanje i unapređenje stručnosti i osposobljenosti, podsticanje sudija i predsednika sudova u ostvarivanju najboljih rezultata rada, održavanje i jačanje poverenja javnosti u rad sudija i sudova i napredovanje u karijeri.

U toku rada na izradi Pravilnika napušteni su neki od prvobitnih kriterijuma, kao npr. posvećenost u vršenju sudijske funkcije. Uvažavajući mišljenje sudije Rihtera, ali i mišljenje sudija u Srbiji, napušten je kriterijum posvećenost u vršenju sudijske funkcije, a zadržani su i precizirani kriterijumi kvalitet i kvantitet. Došlo se do zaključka da kriterijum posvećenost u vršenju sudijske funkcije nije u vezi sa radom sudije, ali prihvata stav da se ovakve „vansudske aktivnosti sudije“ pomenu opisno, u zapisniku o vrednovanju.

Kao dobro, pokazalo se propisivanje obrazaca za vrednovanje rada sudija i predsednika sudova, koji predstavljaju sastavni deo Pravilnika, i koji imaju za cilj da olakšaju rad komisijama, ali i obezbede jednoobrazno postupanje komisija u radu.

Kada je reč o primeni Pravilnika, Visoki savet sudstva do sada je sproveo postupak vrednovanja rada 27 sudija koji su izabrani na trogodišnji mandat, a radi njihovog izbora na stalnu sudijsku funkciju. Sve sudije su bile izabrane na sudijsku funkciju od strane Narodne skupštine i u skladu sa zakonskim ovlašćenjima, Visoki savet sudstva bira ih na stalnu sudijsku funkciju. U ovom postupku vrednovanja, postoje dva perioda koja treba posmatrati. Prvi period je do 15. jula 2015. godine, jer nakon toga sledi vrednovanje rada sudija od strane obrazovanih Komisija u instanciono višim sudovima. U pogledu vrednovanja rada sudija u periodu od izbora na

trogodišnje mandate pa do 15. jula 2015. godine, Visoki savet sudstva je pribavio njihove rezultate rada od sudova u kojima obavljaju sudijsku funkciju, te Visoki savet sudstva treba da ceni njihove rezultate rada koji su iskazani kroz izveštaje o radu, kao i ocene koje su dobijene od strane nadležnih Komisija u postupku vrednovanja, koje je usledilo od 15. jula 2015. godine.

Svih 27 sudija Visoki savet sudstva izabrao je na stalnu sudijsku funkciju.

Održano je dosta sastanaka da se ovaj sistem vrednovanja uspostavi, ali primena sistema vrednovanja tek treba da zaživi u svom punom kapacitetu, prilikom vrednovanja rada sudije na stalnoj sudijskoj funkciji i predsednika sudova.